פנינים, עובדות ופסקים ממשנתו של רבינו הגדול גאון ישראל ותפארתו מרן רבי **דב הכהן קוק** שליט"א

עיני הכהן

פרשת וירא התשפ"ז ◆ 43

תורת הכהן

מחידושי רבינו על הפרשה

עקידת יצחק - שיעור לכל החיים

מה הקשר בין דוד המלך לכוס של ברכה?

נתבונן בפעולה פשוטה: הרמת כוס ביד. "דוד" בגימטריה 14, כמנין "יד". ודוד המלך הוא הדור הארבעה עשר מאברהם אבינו, שהוא מדת החסד. נמצא שדוד הוא 'היד של החסד'. ועוד: "יד" ועוד "חסד" עולים כמנין "כוס", וכמנין "אלקים", שהוא שם של מדת הדין.

והיסוד העולה מזה: הדין אינו עומד בפני עצמו, אלא הוא היד שדרכה מגיע החסד, כמו ידות האוכלים, שאינן האוכל עצמו אלא מה שאוחזים בו כדי להגיע אליו. ובלי הדין לא היינו מבינים את החסד. ולכן דוד המלך הוא הנוטל את כוס של ברכה ואומר "אני אברך ולי נאה לברך" (פסחים קיט:), כי הוא מגלה שהכוס, שהיא 'אלקים' ומדת הדין, אינה אלא יד של החסד.

למה שלח אברהם דוקא את ידו?

"וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו" (בראשית כב, י). אומר המהר"ל שאין דין קשה בעולם יותר משחיטה. אברהם, איש החסד, שולח את ידו אל הדין הקשה ביותר, שחיטת יצחק, שהוא מדת הגבורה. ו"יד" היא דוד. כאילו אמר אברהם: אני שולח את דוד, הדור הארבעה עשר שלי, והוא יברר שגם הגבורה הקשה הזו אינה אלא יד של החסד, ושאין שום מחלוקת בין החסד לדין.

לשון שאסור היה לאומרה כשנוטלים את הכוס, שהיא 'אלקים', ביד של החסד, ממתיקים את הדין והופכים אותו לחסד. וסימנך: "למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר? מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות" (סוכה יד.). ובמסכת יבמות (סד.): "ממדת רגזנות למדת רחמנות". ואמר רבינו שליט"א: לולא הגמרא, הייתי אומר שאסור לומר מילה כזו כלפי שמיא.

ועל יצחק נאמר "ויעתר יצחק לה'" (בראשית כה, כא). יצחק הוא שורש כל הגבורות הקשות שבעולם, ואם נשאל היכן יש שואה - זהו יצחק אבינו, שאף קירב את עשו ורצה לתת לו את הברכות. ואלו גבורות שמוכרחות להיות, ובלעדיהן אין עולם. אבל דוקא את הדין הקשה אפשר להפוך לרחמים, ולכן לעתיד לבוא דוקא יצחק יהיה המלמד זכות על ישראל (שבת פט:).

הפעם היחידה שהחזון איש הרים את קולו

וכן הוא אצל הכהן: הכהן הוא מדת החסד, והשחיטה היא גבורה, ובעבודתו בבית המקדש הוא מברר שהגבורה הקשה ביותר היא חסד גמור. וסימנך ה'חזון איש' זצ"ל, שלא היה מסוגל להגביה את קולו, ורק פעם אחת בחייו הרים את קולו: כששאלוהו על השואה, ואמר "זה חסד ורחמים". כמה גבורה צריך כדי לומר זאת! וכל זה אינו אלא ניצוץ מניצוץ של "וישלח אברהם את ידו".

אש ומים בכלי אחד

מה פירוש שאב שולח את ידו לשחוט את בנו? אין זה רק ענין של רגש אנושי, אלא דבר שאינו אפשרי במציאות, כמו לומר למים ולאש: היכנסו לכלי אחד ותהיו חברותא. וכך הוא כל שידוך, ולכן הוא קשה כל כך: בעל ואשה הם אש ומים, ואילולא חופה וקידושין, שבע ברכות, סייעתא דשמיא וגזירת הכתוב "כי יקח איש אשה", לא היה הדבר אפשרי כלל.

ואם תשאל, כיצד אצל הגויים זה מסתדר בלי חופה? התשובה: אצל הגוי הכל מכניקה, ובמכניקה זה מסתדר. אבל ברוח זו שיא הסתירה, ולכן אצלנו זה כמו להכניס אש ומים לכלי אחד ושילמדו יחד אביי ורבא. והקב"ה עושה זאת כל הזמן. וזה מה שעשה אברהם בעקדה: חיבר את החסד עם הדין הקשה ביותר.

מה בין סכין השחיטה לסיר של שבת?

"מאכלת" נקראת כך על שם שישראל אוכלים מתן שכרה (רש"י בראשית כב, ו). ואכילה של ישראל היא תבשיל, והתבשיל הוא עשיית שלום בין אש למים: המים מכבים את האש, ובכל זאת אי אפשר לבשל בלי שניהם. ולכן הבישול לשבת הוא בפירוש עשיית שלום בית, חיבור בין האיש לאשה.

וזהו "ה' מלך גאות לבש" (תהלים צג, א) - "לבש" אותיות "בשל". ומזמור זה נאמר ביום השישי (ראש השנה לא.), שבו נאמר "נעשה אדם", ובו נוצר החיבור הזה של הסתירות. וכך

בעקידה: כששלח אברהם את ידו אל המאכלת, העביר את כל הגבורה שבעולם להיות יד של החסד.

למה לא למחוק את העקידה מן הסידור?

ואמר רבינו: מי שמספר את העקדה כסיפור - אב בן מאה שחיכה שנים רבות לבן, ונצטווה לשחוט אותו - פספס בגדול, ויותר מזה אינני רוצה לומר, כי זו כמעט כפירה. שהרי אמרה חנה לבנה השביעי: "לך אמור לאברהם אבינו: אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות, אתה - נסיון, ואני - מעשה". אם העקדה היא רק סיפור, אני מציע לך לומר בכל בוקר את מעשה חנה ולמחוק מן הסידור את העקידה! אלא שאינך מבין כלל מהי העקדה.

מה שמע הנזיר מבעד לדלת הסגורה?

ועד כמה העקידה משפיעה: רבי דוד כהן זצ"ל, 'הנזיר', היה סטודנט בשוויץ, ומלבד זה שידע שהוא יהודי לא ידע דבר. כשהגיע לשם הראי"ה קוק זצ"ל, שמע הנזיר מבעד לדלת הסגורה של חדרו במלון את הרב קורא את פרשת העקידה. והראי"ה, כידוע, לא היה בעל מנגן כלל. וכתב הנזיר: "שמעתי אותו קורא פרשת העקידה בנגון עליון, ולאלתר נהפכתי והייתי לאיש אחר... אני מצאתי לי את הרב". ועוד לא דיבר איתו מילה. כל העולם תלוי ב"וישלח אברהם את ידו".

מה עונה הכוס בליל שבת?

ומכאן להנהגה מעשית: כל סתירה, גם הגדולה ביותר, אינה אלא יד להגיע אל האמת, כמו שהגבורה היא יד של החסד. בקידוש לוקחים יין, ו"יין" בגימטריה 70. ואומר הגאון מוילנא שבקידוש יש 35 מילים לפני ברכת הגפן ו-35 אחריה, ועם שני הכוללים הן 72, כמנין "חסד". והכוס היא 'אלקים'. ושואלים את הכוס: האם את רק יד של החסד? והכוס עונה: כן, אינני אלא יד, כדי לבאר את החסד. ולכן כשלוקחים את הכוס ביד, יש לכוון שכל הדינים שבעולם אינם אלא יד של החסד.

למה צריך שיהיה קצת קשה?

וכך גם היסורים: הסתירה שבין אש למים היא שיוצרת את הבישול, ובלי סתירה אין תבשיל. כך יסוריו של כל אחד באים לבשל את עור הלויתן לסעודת משיח. וכן "כי אני הכבדתי את לבו... למען שתי אתתי אלה בקרבו" (שמות י, א): "כבד" בגימטריה כמנין שם הוי"ה. כלומר, כדי לראות את ה' צריך שיהיה מעט כבד וקשה. ומי שיודע זאת, אין לו קשה כל כך, כי הקב"ה אינו נותן לאדם יותר ממה שהוא יכול לסבול.

האם הקב"ה מבין אותי?

ומי שאומר על יסוריו 'הקב"ה מבין אותי' - בהשתפכות הנפש מותר, אבל כהבנה, כמו במשא ומתן, יש בזה חשש אפיקורסות. שהרי האדם אינו מבין את עצמו כלל, והוא כאורח אצל עצמו. וכי זוכר הוא את אליהו הנביא שבא אליו בברית, כשהיה בן שמונה ימים? או את המלאך שלימד אותו את כל התורה במעי אמו (נדה ל:)? אלא הקב"ה הוא שמבין באדם מה שהוא עצמו אינו מבין, ויודע שבכל תנועה אחת שלו יש מיליוני כוונות.

מה שרה היונה על חוט החשמל?

כל תנועת יד היא מערכת של מיליארדי תאים במוח, ובו אין סוף מרכזי בקרה. ראה יונה על חוט חשמל, שמזיזה את ראשה ואת עיניה בלי הפסק. היא אינה יודעת למה, המוח עושה זאת, וכך גם האדם. ואם תשאל אותה, תענה: אני מלאך, שהמלאכים הם בבחינת עופות. ולכן הציפורים יודעות את השעות בדיוק, וכשמתחילה שירת המלאכים באשמורת השלישית, מתחילה שירת הציפורים.

בטהובן חיבר יצירה שאפשר לנגן מן הסוף להתחלה ומן ההתחלה לסוף, כשרון מפחיד. ובכל זאת היא אפס לעומת ההרמוניה של שירת הציפורים בכל יום, ובטהובן היה מתבייש בפניה. אבל אין לנו אזניים לשמוע זאת. וכי חרש ששמע רעם יברך עליו? כך אנו כלפי שירת הציפורים, ואינני קולט כלום ממה שהן שרות.

יהי רצון שנזכה לראות בכל הדינים את היד של החסד, עד שיתהפכו כולם לרחמים, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

נתרם לזכות ולבריאות הגוף והנפש של שרה אפרת בת רחל שתזכה לרוב שפע וברכה. בהוקרה, כל הילדים

החומר במדור זה הוא מהמאגר התורני 'עץ חיים' הנכתב על ידי הרה"ג יקותיאל אוהב ציון שליט"א וסודר על ידי מכון "עיני כהן"
בראשות חתנא דבי נשיאה רבי רפאל קוק שליט"א. ניתן להצטרף לרשימת תפוצה ותגובות למערכת בכתובת מייל: ahravkuk@gmail.com
ניתן להאזין לשיעורים וחיזוקים מתורת רבינו שליט"א בקו 'מתוק מדבש' 0772638638 ומארה"ב: 15189881342